

JOBCREATIE DOOR HERNIEUWBARE ENERGIE: WERK AAN DE WINKEL

Danielle Devogelaer, energie-experte bij het Federaal Planbureau

In 2011 bestelden de 4 ministers van Energie een haalbaarheidsstudie bij een consortium van drie wetenschappelijke instellingen. Het Federaal Planbureau, ICEDD en VITO werden aangezocht zich te buigen over de vraag of ons huidig energetisch systeem (dat niet alleen elektriciteit omvat, maar ook verwarming, koeling en transport) tegen 2050 kan omgebogen worden naar een 100% hernieuwbaar alternatief, en wat dit dan wel zou kosten. Na een jaar studiewerk kwam dit triumviraat tot het besluit dat een dergelijke doelstelling technisch gerealiseerd kan worden, maar dat er een belangrijke maatschappelijke omslag vereist is waarmee een aanzienlijk prijskaartje gemoeid is. Tezelfdertijd vallen er evenwel een aantal baten te rapen, zoals een significante daling van de invoerkosten van fossiele brandstoffen (olie, aardgas en steenkool) die niet alleen onze externe energiefactuur, maar ook de politieke en economische risico's die gelinkt zijn met deze invoer fors verbetert, een sterke terugval van de broeikasgasemissies gezien hernieuwbare energiebronnen geen directe emissies uitstoten met een miniaturisatie van nefaste lokale en minder lokale gezondheidsrisico's en schadekosten tot gevolg en, tenslotte, de mogelijkheid tot aanzienlijke jobcreatie.

Honderd procent hernieuwbare energie is mogelijk

In 2011 bestelden de 4 ministers van Energie een haalbaarheidsstudie bij een consortium van drie wetenschappelijke instellingen. Het Federaal Planbureau, ICEDD en VITO werden aangezocht zich te buigen over de vraag of ons huidig energetisch systeem (dat niet alleen elektriciteit omvat, maar ook verwarming, koeling en transport) tegen 2050 kan omgebogen worden naar een 100% hernieuwbaar alternatief, en wat dit dan wel zou kosten. Na een jaar studiewerk kwam dit triumviraat tot het besluit dat een dergelijke doelstelling technisch gerealiseerd kan worden, maar dat er een belangrijke maatschappelijke omslag vereist is waarmee een aanzienlijk prijskaartje gemoeid is. Tezelfdertijd vallen er evenwel een aantal baten te rapen, waaronder de mogelijkheid tot aanzienlijke jobcreatie.

Jobcreatie: 20.000 tot 60.000 nieuwe jobs

Wat die jobcreatie betreft, rekent het Federaal Planbureau op zo'n 20,000 tot 60,000 voltijdse equivalenten die tegen 2030 gecreëerd kunnen worden wanneer de overschakeling naar een hernieuwbaar systeem wordt ingezet. De berekening van dit aantal is gebaseerd op een (partiële) arbeidsintensiteitenmethodologie die toegepast werd op de Belgische context. Verschillende types van jobs worden onderscheiden en dit voor elk van de hernieuwbare trajecten die in 2050 uitkomen in een volledig hernieuwbare maatschappij. Hoofdzakelijk is dit toe te schrijven aan

het feit dat de arbeidsintensiteiten van hernieuwbare energietechnologiën hoger en de waardeketting langer is dan het geval is bij fossiele brandstoffen. Drie elementen dienen deze analyse aan te vullen en/of te nuanceren.

Belgische jobs

Een eerste aandachtspunt is de locatie van de jobs: zullen deze jobs puur en onversneden Belgisch zijn of verkassen naar het buitenland? Het antwoord is dubbel. Hoewel de grootschalige ontwikkeling van hernieuwbare energie ongetwijfeld aanleiding zal geven tot de invoer van zonnepanelen en turbines en hierdoor jobs gecreëerd worden in lageloon- of first moverlanden waar het produceren en exporteren aan competitievere prijzen kan gebeuren, is het ook zo dat belangrijke onderdelen van de waardeketting lokaal verankerd zijn. Te denken valt aan de installatie en het onderhoud van de panelen, de turbines, de centrales, de certificatie bij invoer, bij productie, de monitoring, het onderzoek, de recycling, maar ook de isolatie, de renovatie, de installatie van warmtepompen, van driedubbel- en seizoensglas, ...

Netto-aangroei of duurzame verschuiving van jobs

Een tweede punt is het netto-aantal. Men hoort al eens de bedenking dat de implementatie van deze groene filières belangrijke maatschappelijke meerkosten veroorzaakt die o.a. op de industrie worden afgewenteld, waardoor die laatste zich genoodzaakt ziet menselijk kapitaal de laan uit te sturen. Vertegenwoordigt een hernieuwbare systeemtransformatie dan slechts een broekzak-vestzakoperatie en wordt de jobcreatie door hernieuwbare energie uitgevlakt door het resulterende banenverlies in energie-intensieve sectoren? Ook hier is het antwoord dubbel. Hoewel er inderdaad stijgingen in de energie- en elektriciteitskosten voorzien worden, en deze inderdaad een impact zullen hebben op investeringen en werkgelegenheid, is een belangrijk deel van de mosterd te zoeken in energie-efficiëntie. Indien we er allemaal in slagen minder energie te verbruiken (maar voor deze energie wel meer te betalen), is het netto-effect op werkgelegenheid niet ex ante te bepalen. De uiteindelijke energiefactuur hoeft dus niet noodzakelijk duurder te zijn en te leiden tot massale ontslagen in energie-intensieve sectoren, op voorwaarde dat energie zo efficiënt mogelijk wordt geconsumeerd en er snel werk wordt gemaakt van het afdalen van de hernieuwbare leercurves.

We kunnen hier nog een stapje verder gaan en ons afvragen of deze jobs echt wel “additionele” arbeidsplaatsen zijn of dat ze in de plaats komen van andere en zo de langetermijnwerkloosheidsgraad eigenlijk onaangeroerd laten. Allereerst dient opgemerkt te worden dat de analyse spreekt over 20,000 tot 60,000 nettojobs bovenop een referentiescenario (dus bijkomend t.o.v. jobs die reeds in de referentie worden gecreëerd) waarbij rekening wordt gehouden met het banenverlies in de fossiele en fossiele ketens. Vanuit een macro-economisch perspectief wordt echter meer geloof gehecht aan een verschuiving van de sectorale werkgelegenheid gegeven het (demografische) aanbod. Als illustratie de stelling van Professor De Grauwe dat industriële tewerkstelling in België een sterk dalende trend kent en ook naar de toekomst toe zal blijven krimpen, maar de remediëring hiervan door de dienstensector die dit banenverlies quasi volledig compenseert. Als we nu eenzelfde gedachtengang volgen en uitgaan van een constante werkloosheidsgraad gecombineerd met een verdere desindustrialisering van het werknemerspotentieel, zou deze gecompenseerd kunnen worden door een jobtoename in nieuwe (hernieuwbare) sectoren waarbij alzo aan een duurzame economie gebouwd wordt. Dus zelfs al komen deze jobs in de plaats van bestaande jobs in traditionele sectoren, als deze transitie de weg inslaat van een groenere, schonere en meer duurzame economie, geen additionele werkloosheid scheidt en het industriële banenverlies kan opvangen en heroriënteren, is dit dan geen echt voordeel?

De klimaatwijziging laat ons geen keuze

Hieraan verbonden kan de vraag gesteld worden of de hernieuwbare sector dan wel de beste sector is om overheidsinvesteringen en –geld naartoe te sluizen en of die ondersteuning, hoewel een jobkatalysator, wel de slimste investering is en niet eerder dient te gebeuren in sectoren waar meer werk gecreëerd kan worden. Hier wordt evenwel één element buiten beschouwing gelaten: de klimaatwijziging. Lord Stern, auteur van het befaamde Sternrapport dat reeds in 2006 de economische impact van de klimaatwijziging becijferde, gaat zelfs zover om dit fenomeen als één van de grootste marktfalingen in de geschiedenis te betitelen. Gegeven dit marktfalen en het niet incalculeren van een aantal externaliteiten in kostenberekeningen, kunnen vertekende conclusies rond overheidsbestedingen getrokken worden. De vraag of deze steun vanuit de overheid dan gegeven moet worden, wordt dan ook beter vervangen door hoe deze steun best wordt georganiseerd, m.a.w. welke beleidsmaatregelen leveren de hoogste baten/kostenratio op, welke politiek geeft het minst aanleiding tot delocalisatie en environmental leakage enz.

Institutioneel kader noodzakelijk

Ten derde dienen we te onderstrepen dat deze transitie er niet “zomaar” zal komen. Het is niet omdat er gekozen wordt voor een omschakeling van het energetisch systeem dat deze fel begeerde jobs uit de lucht zullen komen vallen. Net daarom is het van cruciaal belang dat er een goede omkadering wordt voorzien, dat er een degelijk uitgedacht en transparant institutioneel kader wordt opgezet. Zonder dit cruciale kader is het illusoir om te denken aan creatie van jobs: jobs die resulteren uit de transitie zullen niet ingevuld geraken en de transitie vertragen, belemmeren of zelfs spaak doen lopen. Dit kader vergt een transversaal beleid dat menig beleidsveld omvat, maar in hoofdzaak opgebouwd moet worden rond drie domeinen: arbeidsmarkt, onderwijs & opleiding en innovatie. Investeren in menselijk kapitaal dient dus als topprioriteit te verschijnen op het “to do”-lijstje van om het even welk lokaal, regionaal, nationaal of Europees bestuur indien men werk wil maken van en in een 100%-verhaal.

Bio

Danielle Devogelaer is energie-experte bij het Federaal Planbureau en één van de auteurs van de studie “Towards 100% renewable energy in Belgium by 2050”.